

Dnr Ju2022/01303

Till:
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia:
ju.L5@regeringskansliet.se

Svenska Röda Korsets yttrande över utkast till lagrådsremiss; "Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande"

Svenska Röda Korset har beretts tillfälle att lämna synpunkter på utkast till lagrådsremiss; "Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande" och vill med anledning av detta, i för Svenska Röda Korset relevanta delar, framföra följande.

Sammanfattning av Svenska Röda Korsets synpunkter

- Svenska Röda Korset tillstyrker förslaget gällande att en bestämmelse om att Migrationsverket får anvisa en kommun som ska ordna boendet för personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska införas i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och att bestämmelsen ska kompletteras med en befogenhet för kommunerna att anordna boenden för dessa personer. Samtidigt vill vi understryka vikten av individ- och barnrättsperspektivet samt betydelsen av boendets lämplighet vad avser bland annat kvalitet, trygghet och möjlighet till etablering.
- Svenska Röda Korset tillstyrker förslaget om att lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande

m.fl. ska omfatta personer redan från det att ansökan om tillfälligt skydd görs. I sammanhanget vill vi lyfta fram behovet av att dagersättningsnivåerna justeras uppåt samt vikten av en kompetenshöjning hos vårdgivare avseende begreppet ”vård som inte kan anstå”.

Svenska Röda Korsets utgångspunkter för yttrandet

Svenska Röda Korsets uppdrag är att förhindra och lindra mänskligt lidande, skydda liv och hälsa och att säkerställa respekt för varje människas värde. Inom ramen för det uppdraget arbetar Svenska Röda Korset bland annat för att säkerställa respekt för internationell humanitär rätt, mänskliga rättigheter och humanitära värderingar och principer. Svenska Röda Korset har lång erfarenhet av arbete för och med människor på flykt globalt, nationellt och lokalt. Vi finns med från flyktens början i konflikt och katastrof, längs flyktens väg, till ankomsten i Sverige, asylprocessen och etableringen i samhället. Vi har under lång tid varit en aktiv del av och nära följt den svenska migrations- och asylpolitiken likväl som utvecklingen på europeisk och global nivå.

Svenska Röda Korsets synpunkter på utredningens förslag

5.1 Det behövs regler om anvisning av en kommun för boende med anledning av massflyktsdirektivet

Se Svenska Röda Korsets samlade synpunkter i svar nedan.

5.2 Lagen om mottagande av asylsökande m.fl. bör kompletteras så att en kommun får anvisas att ordna boendet för personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd

I utkastet till lagrådsremiss anføres att det finns ett behov av att åstadkomma en så jämn fördelning som möjligt mellan landets kommuner vad avser boende för personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. För detta

behöver kommunerna enligt utkastet få utökade befogenheter att bistå Migrationsverket i arbetet med att ordna boende, dessutom behöver Migrationsverket stöd i lag för att kunna anvisa en kommun att anordna boende. Därför föreslås att en bestämmelse om att Migrationsverket får anvisa en kommun som ska ordna boendet för personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska införas i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. Detta samtidigt som myndigheten behåller huvudansvaret för mottagandet. Bestämmelsen ska kompletteras med en befogenhet för kommunerna att anordna boenden för personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd.

Svenska Röda Korset tillstyrker förslaget och bedömer att det kan bidra till en avlastning och bättre fördelning vad avser Migrationsverkets och kommunernas arbete med mottagande av personer som har uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. Detta kan i sin tur kan leda till en positiv utveckling för de enskilda individer som påverkas av föreslagen lagstiftning. Vi vill i sammanhanget dock särskilt understryka individperspektivet och det fokus som detta alltså måste ha. Individens behov är centrala och är alltid utgångspunkt för Svenska Röda Korsets arbete. Vi har som uppdrag att arbeta med grupper och individer i stor utsatthet och vi ser i våra dagliga verksamheter vikten av trygghet och stabilitet samt betydelsen av individens möjligheter att själv påverka sin situation, bland annat vad avser boende, skola och vårdkontakter. Svenska Röda Korset vill framhålla nödvändigheten av att de boenden som kommunerna tar fram är av bra kvalitet och standard – värdiga boenden där hänsyn också kan tas till individuella behov och personer med särskilda svårigheter, i syfte att skydda de mest utsatta. I våra verksamheter ser vi återkommande problematik med alltför stora boende, där boendemiljön är långt ifrån tillfredsställande ur ett individperspektiv. Placeringen av boendet kan innebära bristfälliga förbindelser, vilket gör det

svårt för den enskilde att till exempel besöka vårdinrättningar. Det är därtill av mycket stor vikt att det finns rimliga möjligheter till etablering och integration.

Vad gäller barn och ungdomar som Svenska Röda Korset möter ser vi att trauman i samband med krig och flykt kan ge långvariga konsekvenser, där barnen ibland har bevittnat våld och död och har varit med om situationer som är direkt livshotande för dem själva eller deras anhöriga. Dessa trauman påverkar även vuxna. Trygghet och förutsägbarhet är därför avgörande faktorer och att flytta mellan olika boenden kan vara till stort men för det enskilda barnet och för hela familjen. Svenska Röda Korset vill därför särskilt betona barnrättsperspektivet och välkomna förslaget som förhoppningsvis ger en möjlighet till mer långsiktiga boendelösningar, där familjer kan börja arbeta och gå i skolan.

Lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. bör gälla även de som ansökt om uppehållstillstånd med tillfälligt skydd

Lagen om mottagande av asylsökande m.fl. gäller för personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som inte är folkbokförda här i landet. Till skillnad från vad som gäller för asylsökande, omfattas denna grupp alltså av lagen även efter den tidpunkt då uppehållstillstånd beviljas. Lagen upphör att gälla för dessa personer först om de blir folkbokförda. Enligt 4 § andra stycket folkbokföringslagen ska personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd inte folkbokföras, om personen kan antas komma att vistas i landet med stöd av det beviljade tillståndet under kortare tid än tre år. Det betyder att personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd har rätt till bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. under hela tiden

de har ett sådant uppehållstillstånd, i upp till tre år. De får därmed inte tillgång till alla de förmåner som följer av att vara folkbokförd.

Regionerna är skyldiga att erbjuda hälso- och sjukvård och tandvård till personer som har fått uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. Vilken vård som ska erbjudas skiljer sig åt mellan barn och vuxna. Barn under 18 år ska erbjudas hälso- och sjukvård och tandvård i samma omfattning och på samma villkor som barn som bor i Sverige. När det gäller vuxna är regionerna skyldiga att erbjuda vård och tandvård som inte kan anstå, mödravård, vård vid abort, preventivmedelsrådgivning och hälsoundersökning. Utöver detta ska regionerna erbjuda omedelbar hälso- och sjukvård och tandvård till alla som behöver sådan vård, oavsett legal status i Sverige. Vad som utgör "omedelbar vård" och "vård som inte kan anstå" måste alltid avgöras i det enskilda fallet av den som ansvarar för vården.

Som nämns i utkastet till lagrådsremiss innebär nuvarande ordning att personer som kommit till Sverige inom ramen för massflyktsdirektivet omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. först efter *beviljat* uppehållstillstånd. På grund av risk för längre handläggningstider då många skyddsbehövande anländer samtidigt, kan fördröjningen mellan ansökan och beslut innebära att skyddsbehövande från Ukraina under en period saknar rätt till bistånd från Migrationsverket och att de därutöver har mer begränsad tillgång till vård. I utkastet föreslås att lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. ska ändras så att lagarna även omfattar personer som *har ansökt* om uppehållstillstånd med tillfälligt skydd.

Svenska Röda Korset välkomnar förslaget som tydliggör ansvaret mellan olika aktörer och eliminerar det glapp i rättigheter som för närvarande kan

uppstå mellan det att ansökan om uppehållstillstånd med tillfälligt skydd görs och att uppehållstillstånd beviljas. Rätt till bistånd och vård är två grundläggande rättigheter som bidrar till en så pass bra start i Sverige som möjligt för den enskilde individen. I samband med detta, och då personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd omfattas av samma regler som asylsökande under hela tillståndsperioden, vill Svenska Röda Korset därutöver ta tillfället i akt och lyfta följande.

Vad avser lagen om mottagande av asylsökande m.fl. så måste det framhållas att dagersättning enligt lagen inte har höjts sedan 1994. På boenden där mat inte ingår är ersättningen till exempel 61 kr/dag och person för vuxna som delar hushållskostnader och 43 kr/dag för barn mellan 4–10 år. Förutom mat ska dagersättningen räcka till kläder och skor, sjukvård och medicin, tandvård, hygienartiklar, andra förbrukningsvaror och fritidsaktiviteter. Under de senaste 28 åren har konsumentprisindex ökat med nästan 45 procent och Sverige befinner sig nu i en situation med ökande inflation och prisnivåer. Svenska Röda Korset liksom flera andra organisationer har under långt tid påpekat att ersättningsnivåerna behöver justeras uppåt för att tillgodose en skälig levnadsnivå för de personer som omfattas av lagen. Många enskilda drabbas dessutom hårt av de bestämmelser som innebär att rätten till dagersättning och särskilt bidrag förloras när personer ordnar boende på egen hand i bostadsområden med socioekonomiska utmaningar.

Gällande lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. så saknas det i dagsläget en enhetlighet i regionernas tillämpning av rätten till vård under det glapp som kan uppstå för personer i väntan på beslut om uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. Det är därför positivt att det nu blir tydligt från vilken tidpunkt en viss typ av vård ska erbjudas och att denna infaller omedelbart från det att ansökan om uppehållstillstånd om tillfälligt skydd görs. Förslaget

om ändring minskar risken för att personer som är sjuka inte får den behandling de är i behov av, med ett minskat lidande som följd. I sammanhanget vill Svenska Röda Korset lyfta vikten av stärkt kunskap hos vårdgivare avseende begreppet "vård som inte kan anstå". I våra vårdverksamheter möter vi personer som erbjudits bristfällig tillgång till vård, eller som nekats tillgång till vård, på grund av tolkningsproblematik gällande vilken vård som begreppet innefattar. I april 2022 lyfte Läkarförbundet att begreppet "vård som inte kan anstå" är problematiskt eftersom det är otydligt och att det därför kan vara svårt för enskilda läkare att vid varje tillfälle göra bedömningar om vilka insatser, behandlingar och utredningar som hälso- och sjukvården ska göra. Mot denna bakgrund menar Svenska Röda Korset att en nationell satsning är önskvärd, där Socialstyrelsen i samarbete med regionerna kan arbeta för en ökad kompetens och ett klagörande kring vilken vård som ska erbjudas. Detta är än viktigare nu när ytterligare en grupp omfattas av begreppet "vård som inte kan anstå". Utifrån vår erfarenhet bistår vi gärna i en sådan satsning.

Avslutningsvis vill Svenska Röda Korset välkomna ambitionen att minska socialt utanförskap och segregation och instämmer i att en jämnare fördelning mellan kommunerna kan bidra till bättre förutsättningar för att uppnå detta.

Svenska Röda Korset

Anki Carlsson

Tillförordnad avdelningschef,
Nationella avdelningen